

Презентація до звіту

з фундаментальної науково-дослідної роботи

«Напрями розвитку паливного сектору економіки України з урахуванням вступу до регіональних інтеграційних об'єднань»

Харків, 2016

Мета дослідження –

розробка теоретичних, методичних та практичних положень з розвитку паливного сектору економіки України на основі інтенсифікації використання паливного потенціалу країни.

Завдання:

- розробка теоретично-методичних положень структурного моделювання паливного циклу країни;
- розробка теоретично-методичних положень оцінки раціональності паливного циклу країни;
- розробка теоретично-методичних положень зі структурної та технологічної раціоналізації паливного циклу України;
- порівняльний продуктово-технологічний аналіз сучасного паливного сектору світової і національної енергетичної сфери, визначення інноваційних напрямів їх розвитку;
- розробка і аналіз структурної і параметричної моделей паливного циклу України;
- оцінка природного і виробничого енергетичного потенціалу країни за видами виробництва паливно-енергетичних ресурсів, оцінка достатності національного енергетичного потенціалу для задоволення національних потреб;
- визначення основних сценаріїв розвитку паливного сектору з урахуванням можливостей розширення видобутку традиційних і розвитку інноваційних напрямів виробництва нетрадиційних видів палива;
- розробка ресурсної імітаційної моделі паливного циклу країни;
- моделювання основних сценаріїв розвитку національної енергетичної сфери, їх порівняльний аналіз і вибір найбільш доцільного;
- розробка концептуальних засад розвитку паливного сектору національної економіки;
- розробка рекомендацій з реалізації концепції розвитку паливного сектору національної економіки.

Зміст роботи

РОЗДІЛ 1. ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОГО ПАЛИВНОГО СЕКТОРУ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ

- 1.1. Тенденції розвитку паливного сектору світової економіки.
- 1.2. Тенденції розвитку паливного сектору національної економіки.
- 1.3. Особливості розвитку паливного сектору в умовах глобальних та європейських викликів.

РОЗДІЛ 2. СУЧАСНА ТЕХНОЛОГІЧНА ОСНОВА ПРОМИСЛОВОЇ КОНВЕРСІЇ ОРГАНІЧНОГО ПАЛИВА

- 2.1. Глибока переробка вуглевмісної енергетичної сировини .
- 2.2. Переробка нафти та газового конденсату.
- 2.3. Конверсія природного та попутного нафтового газу.

РОЗДІЛ 3. ОЦІНКА ДОСТАТНОСТІ ПОТЕНЦІАЛУ ПАЛИВНИХ РЕСУРСІВ ДЛЯ ЗАДОВОЛЕННЯ ЕНЕРГЕТИЧНИХ ПОТРЕБ КРАЇНИ

- 3.1. Теоретично-методичні аспекти оцінки енергетичного потенціалу паливних ресурсів.
- 3.2. Оцінка енергетичного потенціалу паливних ресурсів та його достатності для задоволення національних енергетичних потреб.

РОЗДІЛ 4. НАПРЯМИ РОЗВИТКУ РЕСУРСНО-ПРОДУКТОВОГО ЦИКЛУ ОРГАНІЧНОГО ПАЛИВА В УКРАЇНІ

- 4.1. Структурний аналіз енергетичного балансу органічного палива в Україні.
- 4.2. Теоретично-методичні положення структурного моделювання паливного циклу країни.
- 4.3. Структурна модель і енергетичні потоки ресурсно-продуктового циклу органічного палива.

РОЗДІЛ 5. ПЕРСПЕКТИВИ І КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ ПАЛИВНОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ

- 5.1. Розвиток сфери користування рідким паливом національної економіки.
- 5.2. Засади зміцнення енергетичної безпеки України в газовій сфері.
- 5.3. Засади розширення сфери використання твердого палива.

РОЗДІЛ 6. ОБГРУНТУВАННЯ ПРІОРИТЕТНИХ НАПРЯМІВ РОЗВИТКУ ПАЛИВНОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ

- 6.1. Обґрунтування основних сценаріїв розвитку національного паливного сектору.
- 6.2. Оцінка доцільності структурно-технологічних перетворень в паливному секторі національної економіки.
- 6.3. Рекомендації з реалізації концепції розвитку паливного сектору національної економіки.

Основні положення дослідження

1. Оцінка достатності паливного потенціалу для задоволення національних енергетичних потреб країни

Обґрунтовано теоретичні положення щодо оцінки достатності національного паливного потенціалу для забезпечення енергетичних потреб країни за умов структурних змін у складі джерел енергопостачання.

Розроблено науково-методичний підхід до оцінки енергетичного потенціалу паливних ресурсів країни за умов широкого застосування інноваційних технологій перетворення нетрадиційних паливних ресурсів у товарну енергію і енергоносії.

2. Визначення напрямів розвитку національного паливного комплексу

Обґрунтовано теоретичні положення щодо визначення основних напрямів розвитку національного паливного комплексу, реалізація яких сприятиме підвищенню оптимальності ресурсної структури енергетичного циклу органічного палива в країні.

Обґрунтовано перспективний сценарій розвитку паливного сектору національної енергетики з урахуванням можливостей реалізації інноваційних напрямів виробництва енергії і енергоносіїв з нетрадиційної сировини та реструктуризації зовнішнього постачання первинних паливно-енергетичних ресурсів.

Розроблено структурно-параметричну модель енергетичного циклу органічного палива за умов реалізації перспективного сценарію розвитку паливного сектору національної економіки.

3. Формування наукового підґрунтя

Сформовано наукове підґрунтя розробки і впровадження концепції розвитку паливного сектору національної економіки, що сприятиме створенню додаткових робочих місць та зростанню обсягу внутрішнього валового продукту.

Розроблено концептуальні засади розвитку паливного сектору національної економіки, орієнтованого на посилення енергетичної безпеки країни на основі інтенсифікації використання наявного ресурсного і виробничого енергетичного потенціалу та впровадження інноваційних нетрадиційних технологій енергоперетворення.

4. Методичний підхід

Розроблено рекомендації з реалізації концепції розвитку паливного сектору національної економіки з урахуванням можливостей, що виникають в рамках міжнародних угод щодо вступу України до СОТ та асоціації з ЄС.

Розроблено методичний підхід до оцінки економічної доцільності структурно-технологічних перетворень в паливному секторі національної економіки.

5. Висновки

1. Проведений на основі запропонованого методичного підходу аналіз паливного сектору світової енергетичної сфери дозволив виявити основні тенденції структурних зрушень і глобальні чинники, що впливають на розвиток національного паливно-енергетичного комплексу, а саме:

- ✓ провідна роль у формування кон'юнктури європейських ринків сирої нафти і вугілля належить країнам-транзитерам енергоресурсів;
- ✓ європейський ринок природного газу в основному має регіональний характер, що часто визначає високий рівень його монополізації;
- ✓ країни Європи тяжіють до скорочення частки енергоресурсів нафтової групи у загальному використанні первинних паливно-енергетичних ресурсів.

2. Аналіз тенденцій розвитку паливного сектору економіки України дозволив виявити:

- ✓ протиріччя між загальносвітовими тенденціями і тенденціями споживання органічного палива в Україні, структурами паливно-енергетичного потенціалу України і споживання первинних паливно-енергетичних ресурсів;
- ✓ тенденцію прогресуючого зростання енергетичної залежності України від імпорتنих поставок вуглеводнів та вугілля;
- ✓ протиріччя між тяжінням до використання дефіцитних вуглеводнів і надлишковим загальним енергетичним потенціалом країни;
- ✓ стійку тенденцію занепаду вітчизняної нафтопереробної промисловості.

3. Застосування продуктово-технологічного підходу в аналізі тенденцій технологічного розвитку паливного сектору світової енергетичної сфери дозволило виявити, що основними напрямками його технологічного розвитку є підвищення глибини переробки первинного палива в товарні енергоносії та виробництво дефіцитних енергоносіїв із нетрадиційної сировини.

4. Розроблений методичний підхід і проведена оцінка достатності енергетичного потенціалу ресурсів органічного палива для задоволення енергетичних потреб країни показали суттєву величину його перевищення над поточними енергетичними потребами за умови проведення раціоналізації енергетичного циклу країни шляхом залучення до нього нетрадиційних паливних ресурсів відновлюваних джерел.

5. Проведений порівняльний аналіз повної (світової) та фактичної (української) структурних моделей енергетичного циклу органічного палива дозволив виявити:

- ✓ нераціональність фактичного енергетичного циклу органічного палива, яка полягає у невідповідності структур наявного енергетичного потенціалу і використання органічного палива;
- ✓ відсутність у складі портфелю технологій вітчизняного сектору енергоперетворення новітніх процесів з виробництва енергії і енергоносіїв з нетрадиційної паливної сировини.

6. Аналіз енергетичного балансу України показав нераціональність його структури, яка визначається неузгодженістю обсягів власного виробництва первинних паливно-енергетичних ресурсів, енергоперетворення та енергоспоживання.

7. Обґрунтовано теоретично-методичні положення структурного моделювання енергетичного циклу органічного палива в країні. Розроблено структурно-параметричну модель і проведено аналіз енергетичного циклу органічного палива в Україні. Установлено тяжіння національного енергетичного сектору країни до використання дефіцитних паливно-енергетичних ресурсів.

8. Визначено напрями розвитку національного паливного сектору шляхом підвищення рівня енергетичної самодостатності економіки країни на основі використання структурно-параметричних моделей перспективних енергетичних циклів твердого палива, нафти/нафтопродуктів, природного газу, біопалива та відходів, які були інтегровані у ресурсній моделі перспективного енергетичного циклу органічного палива.

9. Результати проведених аналізів і оцінок, структурно-параметричного моделювання енергетичних циклів органічного палива забезпечили можливість визначення концептуальних засад розвитку паливного сектору країни, як в цілому, так і за його основними складовими, а саме в сферах користування твердим, рідким, газоподібним та паливом відновлюваних джерел.

10. Застосування розроблених концептуальних засад забезпечило можливість обґрунтування перспективного сценарію розвитку паливного сектору національної економіки, який передбачає: заміщення імпорту готових нафтопродуктів на їх власне виробництво за рахунок закупівель нафтової сировини на ринках ЄС та створення промислового комплексу з виробництва синтетичного рідкого палива на основі конверсії низькосортної вугільної сировини; заміщення природного газу в генерації тепловою енергії на вугілля, за рахунок проведення технічної реконструкції діючих ТЕЦ і ТЦ; заміщення антрациту в генерації електричної енергії на місцеві паливні ресурси, за рахунок створення сектору локальної енергетики.

11. Застосування розробленого методичного підходу до оцінки економічної доцільності проведення ресурсно-технологічної оптимізації структури енергетичного циклу органічного палива дозволяє стверджувати, що реалізація даного заходу забезпечить зростання внутрішнього валового продукту України не менш ніж на 2,5%.

12. Розроблений комплекс науково-практичних рекомендацій здатен забезпечити ефективну реалізацію концептуальних засад і перспективних напрямів розвитку паливного сектору національної економіки.

Довідки про впровадження результатів науково-дослідної роботи

№ п/п	Вид та назва документу	Куди подається	Вихідний номер та дата відправлення	Відгук одержувача
1.	Науково-аналітичні матеріали щодо інтегральної оцінки внутрішніх ризиків зміни природно-ресурсної бази регіону	Харківська міська Рада	№ 07/279 від 01.12.2016 р.	Довідка про практичне використання результатів наукових досліджень №08-08/4226/2-16 від 05.12.2016 р.
2.	Науково-аналітичні матеріали щодо стану паливного сектору та паливної безпеки України	Харківський національний економічний університет ім. С.Кузнеця	№ 07/284 від 04.10.2016 р.	Довідка про використання в навчальному процесі №16/85-02-72/1 від 05.10.2016 р.
3.	Доповідна записка «Тенденції змін в сфері енергопостачання в контексті розвитку паливного сектору країни»	ДП «ГИПРОКОКС»	№ 07/279 від 02.12.2015 р.	Довідка про використання в практичній роботі ДП «ГИПРОКОКС» №19-06-Р-13 від 10.12.2015 р.
4.	Науково-аналітичні матеріали «Проблеми енергетичного сектору та національної безпеки України»	ДП «ГИПРОКОКС»	№ 07/284 від 04.10.2016 р.	Довідка про практичне використання №19-06-Р-28 від 29.11.2016 р.
5.	Науково-аналітичні матеріали до щорічного послання Президента України до Верховної Ради України до розділу 2 «Українські реформи на європейському шляху»	Національний інститут стратегічних досліджень	№ 07/18 від 31.05.2015 р.	Довідка про практичне використання результатів наукових досліджень №293/593 від 15.06.2015 р.

Публікації

1. Афанасьев М. В., Салашенко Т. И. Стратегія підвищення енергоефективності промисловості регіону: теоретико-методичний аспект [Монографія]. – Х.: ВД ХНЕУ, 2014. – 284 с.
2. Оцінка наслідків членства України у Світовій організації торгівлі : Монографія / за заг. ред. докт. екон. наук, проф. М. О. Кизима, канд. техн. наук, проф. І. Ю. Матюшенка / М. О. Кизим, І. Ю. Матюшенко, В. В. Шпілевський, А.Д. Олійник та ін. - Х. : ВД "ІНЖЕК", 2014. - 212 с.
3. Салашенко Т. И. Обеспечение продуктивной занятости экономистов в сфере энергетики // Problems of employment and labor relations in terms of economic instability. Collective monograph— Publishing house «BREEZE», Montreal, Canada, 2015. – P. 70 — 76.
4. Салашенко Т. И. Організаційно-економічний механізм підвищення енергоефективності регіональних промислових комплексів // Socio-economic problems of management: Collective monograph. - Thorpe-Bowker®, Melbourne, Australia, 2015.- 324 p. — P. 313—321
5. Салашенко Т. И. Системные составляющие энергетической безопасности // Economic security and protection of information: theory, methodology, practice: Collective monograph. - Edizioni Magi, Roma, Italy, 2016.- 112 p. (P. 16-33)
6. Салашенко Т.И., Феденко Г. М. Енергетична безпека України в сфері нафтопереробки // Проблеми економіки. – №4. – 2014. — С. 141—152.
7. Салашенко Т. И. Енергетична безпека України в сфері електроенергетики: системні проблеми та пріоритетні напрями // Ефективна економіка: Електронне наукове фахове видання [Електронний ресурс]. – № 5. 2016. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4970>
8. Кизим М.О., Шпілевський В. В., Салашенко Т. І., Борщ Л. М. Ідентифікація національної моделі енергетичної безпеки України: системні складові та пріоритетні напрями // Бізнес Інформ. – № 6. – 2016. – С. 79–89.
9. Кизим Н. А., Салашенко Т. И., Борщ Л. М. Перспективы укрепления энергетической безопасности Украины путем развития нетрадиционной газодобычи // Проблемы экономики. – № 2. – 2016. – С. 34 – 43.
10. Салашенко Т. И. Системні проблеми енергетичної безпеки України // Електронний додаток до матеріалів Міжнародної наукової конференції «Економічний розвиток і спадщина Семена Кузнеця» 26–28 травня 2016 року. Тези доповідей учасників конференції С. 198 – 202.

Публікації

11. Salashenko T., Borsch L. Prospects for unconventional gas production in the world: consensus projection // International Scientific Conference "Economy without borders: Integration, Innovation, Cross-border cooperation" (Kaunas, Lithuania, August 26th, 2016). – Kaunas : Baltija Publishing. – 2016. – P. 13 – 16
12. Шпілевський В.В., Феденко Г.М. Оцінка сировинного потенціалу виробництва моторного палива в Україні // Ефективна економіка: електронне наукове фахове видання. - 2015. - №3 [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?n=3&y=2015>
13. Салашенко Т. І. Шляхи забезпечення газової незалежності України: середньострокові пріоритети інноваційної діяльності // Конкурентоспроможність та інновації: проблеми науки та практики. Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції 17 – 18 листопада 2016 р. – Харків: ФОП Лібуркіна Л. М., 2016. – С. 219– 224.
14. Салашенко Т. І., Шпілевський О. В. Стратегічні орієнтири зміцнення енергетичної безпеки України в газовій сфері // Конкурентоспроможність та інновації: проблеми науки та практики. Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції 17 – 18 листопада 2016 р. – Харків: ФОП Лібуркіна Л. М., 2016. – С. 374 – 378.
15. Олійник А. Д., Антоненко С. В. Хімічна та нафтохімічна промисловість України: стан, тенденції та напрями стратегічного розвитку // Бізнес Інформ. – 2016. – № 2. – С. 185 – 196.
16. Котляров Є.І., Антоненко С. В. Ресурсне та місцеве оподаткування : навчальний посібник для студентів спеціальності 8.03050803 «Оподаткування» всіх форм навчання – Х. : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2016. – 314 с.
17. Кизим М.О. Економічна безпека України у газовій сфері: Монографія / М.О. Кизим, О.В. Лелюк. - Х.: ВД "ІНЖЕК", 2014. - 232 с.
18. Губарева І. О. Формування економічної безпеки України: Монографія – Х.: ВД «ІНЖЕК», 2015. – 443 с.
19. Кизим М.О. Нетрадиційний природний газ у світі та Україні: запаси та перспективи видобутку: Монографія / М.О. Кизим, О.В. Лелюк. - Х.: ВД "ІНЖЕК", 2012. - 156 с.
20. Колодізев О.М., Губарева І.О., Огородня Є.М. Формування монетарної політики національного банку в контексті забезпечення сталого розвитку економіки України: Монографія – Х.: Вид. «ІНЖЕК», 2015. – 328 с.

Публікації

21. Губарева І.О. Сценарне моделювання забезпечення економічної безпеки України // Вісник ОНУ імені І.І. Мечникова. Економіка. - 2015. -Т. 20. - Вип. 1.- С. 37-41.
22. Губарева І.О. Формування стратегічних орієнтирів забезпечення економічної безпеки національної економіки // Актуальні проблеми економіки. - 2015. - № 6(168). - С. 122-129.
23. Gubarieva I. Assessing the economic security of the national economy of Ukraine and the EU//European Applied Sciences. - 2015. - № 2. - p.43-44.
24. Губарева І.О. Запобігання і протидія корупції як чинник підвищення дієвості дерегулятивних процесів в Україні [Електронний ресурс] // Круглий стіл на тему «Дерегулювання економіки – 2015: проблеми та виклики» 27.02.2015 р. м. Харків // http://ndc-ipr.com.ua/files/prezentacii/krugliy_stil_27.02.2015/zapobigi_protudija_korrupcii.pdf
25. Губарева І.О. Вплив на економічну безпеку України посилення інтеграційних процесів // Соціально-економічний розвиток України та її регіонів: проблеми науки і практики: матеріали науково-практичної конференції, 22-23 травня 2015 р. м. Харків. - Х.: ВД «ІНЖЕК», 2015. - С.132-134.
26. Губарева І.О. Визначення пріоритетності загроз економічній безпеці національної економіки України // Розвиток національної економіки: теорія і практика: матеріали міжнародної науково-практичної конференції, 3-4 квітня 2015 року, ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника», м. Івано-Франківськ - Тернопіль: Крок, - 2015.-4.1.-С. 250-251.
27. Губарева І.О. Організаційний підхід до формування стратегії економічної безпеки України // Ефективні соціально-економічні механізми розвитку в умовах кризового стану: зарубіжний та вітчизняний досвід: матеріали міжнародної наук.-практ. конференції 27-28 травня 2015 р., м. Миколаїв / Нац. гірн. ун-т. – Д.: НГУ. 2015. – С. 147 – 149.
28. Кизим Н. А. Система раннего распознавания патологических процессов в реальном секторе экономики / Н. А. Кизим, П. В. Проноза, О. Ю. Полякова // Известия Иркутской государственной экономической академии. – 2014. – №1 (93). – С. 110 – 120.
29. Оцінка можливостей розширення і заміщення ринків збуту для продукції підприємств реального сектора України: Монографія / за ред. д.е.н., проф. М.О. Кизима, к.т.н., проф. І.Ю. Матюшенка. - Х.: ВД "ІНЖЕК", 2014. - 280 с.

Публікації

30. Кизим М.О., Шпілевський В.В., Полякова О.Ю., Феденко Г.М. Прогнозування енергетичного балансу вуглеводнів за умов інноваційного розвитку в країні виробництва моторного палива // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія "Економічні науки". Випуск 10. Частина 3. - Херсон: ВД "Гельветика". - 2015. - С.13-18.
31. Салашенко Т.І. Організаційно-економічний механізм підвищення енергоефективності регіональних промислових комплексів / Socio-economic problems of management: Collective monograph. - Thorpe-Bowker®, Melbourne, Australia, 2015.- 324 p. (P.313-322).
32. Салашенко Т.І. Обеспечение продуктивной занятости экономистов в сфере энергетики / Problems of employment and labor relations in terms of economic instability: Collective monograph. - Publishing house "BREEZE", Montreal, Canada, 2015. - 112 p. (P.70-76).
33. Губарева І.О. Визначення пріоритетності загроз економічній безпеці національної економіки України // Розвиток національної економіки: теорія і практика: матеріали міжнародної науково-практичної конференції, 3-4 квітня 2015 року, ДВНЗ "Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника", м. Івано-Франківськ - Тернопіль: Крок, - 2015. - Ч.1. - С. 250-251.
34. Котляров Є.І., Антоненко С.В. Ресурсне та місцеве оподаткування: Методичні рекомендації. - Х.: ХНЕУ ім. С.Кузнеця, 2015. - 72 с.
35. Антоненко С.В., Костенко Д.М. Оцінка потенціалу місцевих енергетичних ресурсів регіону // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія "Економічні науки". Випуск 14/2015, частина 1. - Херсон: ВД "Гельветика". - 2015. - С.85-94.